

Ráng là bái rám. Vào ráng dá bá lác lái, khó ra. Ván thì đác tráng táa có hàng ngũ, dá vào mà cũng dá ra

Đác bài “Ráng Hái/Ngã” cáa tác giá Đoàn Văn Phi Long, tôi có cám háng viát bài náy. Đây là 2 bài góp ý cáa tôi trên dián đàn Ngôn Ngữ Viát, vì lúc đó tôi đác bài “RH/N” đác in lái trên d/đ NNV, sau náy mái đác đác bán gác trên Web Nác Viát.

Do váy bài náy có 2 phán:

Phán A.- Góp ý vái ông Đoàn Văn Phi Long.

Phán B.- Hác Cách nào đá viát đúng chính tá hái/ngã.

A.- Góp ý vái ông Đoàn Văn Phi-Long

Kính tháa quý vá đác giá ,

Kính tháa ông Đoàn Văn Phi Long,

Tôi xin góp ý đôi đáu vái ông Đoàn Văn Phi Long vá bài “Ráng hái ngã”, nhá sau:

1) Trác hát là nhán xét táng quát cáa tôi vá bài viát: Tôi hát lòng cám phác ông Đoàn Văn Phi Long vá nháng công phu ông đã bá ra đá viát mát bài dài nhá váy. Công phu, vì ông đã truy tám đác quá nhiáu nháng tá ngoái lá trong viác áng đáng qui tác hài thanh, đá cháng minh “qui tác hài thanh đã bá phá vá”. Công phu trong viác đám ra bao nhiáu chá Viát viát vái dáu hái, bao nhiáu viát vái dáu ngã, còn tính ra sá bách phân cáa táng loái. Qui tác hài thanh bá phá vá. Váy muán viát đúng chính tá hái ngã chá còn cách hác thuác lòng 1500 tá hái ngã.

Ông hái: “Liáu có ai có thá nhá đác gán 1500 tá hái ngã không?”

Ông trá lái luôn: “Chác chán là không!”

Ông kát luán “Láy báng Tián sĩ có khi còn đá hán phân biát tá hái ngã”

Ông than phán: “Ngá i Viát còn không nuát trôi đác máy cái dáu hái ngã thì máy anh ngoái

qu&#c h&#c ti&#ng Vi&#t làm sao mà nh&#.

Sau r&#t Ông đ&# ngh&# : “T&#ng cũng nên c&#i ti&#n ch&# Qu&#c Ng&# đ&# cho thiên h&# đ&#c nh&# và phù h&#p v&#i đ&# ti&#n hoá c&#a khoa h&#c.”

2) Tôi l&#i nh&#n đ&#nh, r&#t ti&#c công phu c&#a Ông Đoàn Văn Phi Long n&#m trong tinh th&#n ch&# b&#i, và bài “R&#ng h&#i ng&#” đ&#a ng&#&#i đ&#c, nh&#t là gi&#i tr&#, đ&#n v&#i tinh th&#n ch&# b&#i đó. Tinh th&#n ch&# b&#i là “ch&#a đánh đã nghĩ đ&#n thua tr&#n”. Ở đây, chuy&#n h&#c ch&# qu&#c ng&#, tinh th&#n ch&# b&#i là “ch&#a h&#c đã vi&#n đ&#n m&#i lý do không h&#c đ&#c, không h&#c n&#i”. Cái ý t&#ng ph&#i h&#c thu&#c lòng, ph&#i nh&# r&#ch rồi 1500 ch&# h&#i ng&#, m&#i vi&#t tr&#ng chính t&# h&#i ng&# làm cho ng&#&#i m&#i b&#t đ&#u h&#c ch&# Vi&#t, mu&#n b&# cu&#c ngay lúc ch&#a h&#c. Mà th&#c t&# có ph&#i nh&# v&#y không? Xin tr&# l&#i ngay là “Th&#c t&# không ph&#i nh&# v&#y!”

Th&#c t&# là “V&#n đ&# vi&#t đ&#ng h&#i ng&# qu&# là có khó, nh&#ng không ph&#i khó đ&#n m&#c l&#y b&#ng ti&#n sĩ còn đ&# h&#n”

Th&#c t&# là “Đ&# có ng&#&#i vi&#t đ&#ng chính t&# h&#i ng&#, không đ&#ng 100% thì cũng đ&#ng 95%, th&#p h&#n là 90%. Th&#p h&#n n&#a là 80%. Trung bình cũng trên 60% đ&#i v&#i nh&#ng ng&#&#i xong Trung h&#c”. (Nh&#ng s&# bách phân n&#y là đ&# ch&#ng)

Đ&#i v&#i nh&#ng ng&#&#i th&#ng xuyên s&# đ&#ng ch&# nghĩa, đ&#c nhi&#u, nh&#t là vi&#t nhi&#u, thì càng lúc càng ít tr&#t chính t&#, trong đó có chính t&# h&#i ng&#.

Anh Ti&#n sĩ m&#i ngành ngh&# đâu ch&#c gì luôn luôn đ&#ng 100%. Anh sai 10% cũng là ch&#p nh&#n đ&#c r&#i. V&#y m&#t nhà văn, m&#t giáo s&# vi&#t ti&#ng Vi&#t mà sai chính t&# h&#i ng&# c&# 5% - 10% là quá t&#t r&#i.

3) Nhi&#u ng&#&#i nh&#n đ&#nh “Hai ch&# khác nghĩa, mà có 2 m&#t ch&# khác nhau, thì r&#t t&#t.” Thí d&#, đ&# đ&#o và đã qua, 2 ch&# đ&# và đã khác nghĩa, mà có 2 m&#t ch&# khác nhau, m&#t vi&#t v&#i đ&#u h&#i, m&#t v&#i đ&#u ng&# thì t&#t bi&#t bao. C&#i ti&#n đ&# tránh chuy&#n khó khăn chính t&# h&#i ng&# đ&# vi&#t toàn là đ&# (nh&# ông Văn Lang Bùi Nh&# Hùng bên Canada) ho&#c toàn là đã nh&# Ông Mathew Tr&#n bên Hoa K&#, g&#m ra là đ&#a ch&# Vi&#t l&#i l&#i m&#t b&#&#c.

Đ&#nh r&#ng ch&# vi&#t ti&#ng Vi&#t c&#n c&#i ti&#n, nh&#ng c&#i ti&#n ch&# nào khác, ch&# không ph&#i c&#i ti&#n ch&# xoá b&# đ&#u h&#i ho&#c xoá b&# đ&#u ng&#. Vì đó là c&#i l&#i.

H&#ng trăm năm nay g&#n nh&# ch&# Vi&#t đã đ&#nh hình.

Đ&#nh hình, có nghĩa là ch&# nào ch&#t nghĩa ch&# đó r&#i. Thí d&# câu vi&#t “Ăn không ăn, t&#t đèn đi ng&#.” Ch&# Ăn có nghĩa là nhai và nu&#t th&#c ăn. Ch&# t&#t có nghĩa là làm m&#t đi ng&#n l&#a. Ngoài Trung có ng&#&#i nói ra ti&#ng nh&# v&#y “Eng không eng t&#c đèn đi ng&#”. Nói thì nghe ti&#ng nh&# eng, t&#c, nh&#ng vi&#t thì ph&#i vi&#t ăn, t&#t. Cũng nh&# v&#y, ng&#&#i Trung, ng&#&#i Nam nói ngh&# ng&#i, nh&#ng khi vi&#t ph&#i vi&#t là nghĩ ng&#i, vì ch&# Vi&#t đã đ&#nh hình nghĩ ng&#i ph&#i vi&#t v&#i đ&#u ng&# và nghĩ ng&#i ph&#i vi&#t v&#i đ&#u h&#i. Hai ch&# ngh&# và nghĩ khác nghĩa nhau. Hai t&# ngh&# ng&#i, nghĩ ng&#i đ&#&#c &#ng đ&#ng qui t&#c hài thanh, đ&# vi&#t đ&#ng chính t&# h&#i ng&#.

Bây gi&# tôi xin góp ý thêm vài chuy&#n chi ti&#t, nh&# sau:

(Tôi dùng từ kép cho từ có hai âm vị có nghĩa, chứ không phân biệt ra hai âm vị, như từ kép, từ ghép, từ Hán Việt, từ đa âm vị từ như Ông Đoàn Văn Phi Long dùng trong bài “Rừng hời ngãi”. Vì phân biệt quá từ mà như vậy làm rối trí người đọc mà thôi. Theo tôi, từ phân biệt như vậy chỉ có ở những nhà ngôn ngữ ngoài Bắc)

Trên đây là nhđng nhđn xét chđ quan cđ a tôi. Có đđđ u chi không đđng, kính mong quđ vđ đđ c
giđ và Ông Đoàn Văn Phi Long chđ giđo.

Người Nam và người Trung nói và đọc chữ đều ngã không được. Thế người 2 miền này sanh ra con người chỉ có giọng điệu thôi. Cái đó làm họ khó sử dụng vì viết sai chính tả họ/ngã. Họ phải khó công tìm mọi cách học phân biệt để tìm ra mình.

Ng&#i Nam nh&#n xét th&#y ti&#ng Vi&#t có r&#t nhi&#u l&#i song âm, 2 ti&#ng ghép li&#n nhau đ&# thành l&#i nói có nghĩa. Và ch&# vi&#t t&#ng &#ng ph&#i có 2 ch&# ghép li&#n nhau. Nh&#n xét ti&#p theo là th&#ng th&#ng các ch&# không có đ&#u thanh, có đ&#u s&#c, có đ&#u h&#i &# chung nhóm v&#i nhau. Còn các ch&# có đ&#u huy&#n, đ&#u n&#ng, đ&#u ng&# thì cùng nhóm v&#i nhau. V&#y t&# kép song âm (có 2 ch&#) có m&#t ch&# h&#i/ng&#ã, mình ch&# a bi&#t vi&#t th&# nào cho đúng, thì nhìn sang ch&# ghép k&# c&#n, n&#u ch&# đó có đ&#u huy&#n hay đ&#u n&#ng, thì ch&# h&#i/ng&#ã ph&#i là ch&# đ&#u ng&#. Trái l&#i, n&#u ch&# ghép k&# c&#n mà không đ&#u, ho&#c đ&#u s&#c, thì ch&# h&#i/ng&#ã ph&#i là ch&# đ&#u h&#i. Thí d&#:

- Ngh&#ng&#i, ch&# ngh&# vi&#t đ&#u h&#i, vì ch&#ng&#i k&# c&#n không đ&#u.

- Nghĩ ng&#i, ch&# nghĩ vi&#t đ&#u ng&#, vì ch&#ng&#i k&# c&#n có đ&#u n&#ng.

Nói đúng cách “ngôn ng&# h&#c” thì g&#i đó là vi&#t h&#i/ng&#ã theo qui t&#c hài thanh.

Khi tôi đ&#y h&#c trò ti&#u h&#c, tôi phân đ&#nh đ&# hi&#u nh&# v&#y:

Nh&#ng ch&# không đ&#u, đ&#u s&#c và đ&#u h&#i là thu&#c nhóm ch&# thanh đ&#ng (g&#i là thanh đ&#ng, ý tôi mu&#n t&#ng tr&#ng cho âm b&#ng, t&#ng tr&#ng cho đ&#u h&#i đ&#ng th&#ng)

Nh&#ng ch&# có đ&#u huy&#n, đ&#u n&#ng và đ&#u ng&# là thu&#c nhóm ch&# thanh ngang (g&#i là thanh ngang, ý tôi mu&#n t&#ng tr&#ng cho âm tr&#m, t&#ng tr&#ng cho đ&#u ng&# n&#m ngang)

&#n đ&#nh thanh đ&#ng, thanh ngang nh&# v&#y r&#i, tôi đ&#t ra qui t&#c cho h&#c trò h&#c, nh&# sau:

Qui t&#c: “Trong t&# kép 2 ch&#, c&# hai ch&# th&#ng cùng nhóm v&#i nhau, thanh đ&#ng thì đ&#ng h&#t, thanh ngang thì ngang h&#t. Có m&#t ch&# ch&# a bi&#t ph&#i vi&#t h&#i hay ng&# thì nhìn sang ch&# kia xem nó thu&#c thanh nào. Thu&#c thanh đ&#ng thì vi&#t đ&#u h&#i, thu&#c thanh ngang thì vi&#t đ&#u ng&#”

Tôi đ&#a ra m&#t lo&#t nhi&#u t&# kép làm thí d&# đ&# c&#ng c&# qui t&#c nêu trên, nh&#: c&#ng c&#, l&#c l&#o, l&# làng, l&# loét, l&# lói, l&#i l&#, gi&# gín, đ&# đ&#n, đ&# đ&#i, ng&# ng&#ng, r&#c r&#, b&#o ban, b&#o bùng, v&#t v&#, đ&# đ&#t, đ&# đ&#n, m&# mang, l&#ng l&#, ng&#t ng&#ng,...

Tôi còn làm th&# (th&# con cóc) b&#t h&#c trò h&#c thu&#c lòng đ&# chúng h&#c chính t&# h&#i/ng&#ã, nh&# sau:

Không-s&#c-h&#i, g&#i là thanh đ&#ng,
Huy&#n-n&#ng-ng&#, qu&# th&#c thanh ngang.

Hai bên đ&#i ch&#i r&#t rõ ràng:
Ngang v&#n n&#m dài vi&#t đ&#u ng&#;
Đ&#ng th&#ng, đ&#u h&#i đ&# g&# quên.

*

Thí d&# có nhi&#u l&#m ai &#i:
Ng&#-nghi&#ng nh&# té n&#m t&#i n&#i,
V&#y mà vi&#t h&#i, vì thanh đ&#ng;
Đ&#ng-đ&#ng đầu ph&#i ch&# l&#i l&#ng,

Vi&#t h&#i đ&#ng, cũng t&#i đ&#ng sau.

Em vi&#t &#m-&# cùng màu-m&#,

Vi&#t ng&#, b&#i đ&#u huy&#n sau tr&#c.

Tu&#n sau, h&#c trò khép nép trình v&#i th&#y là ch&# v&#n v&#n không theo “lu&#t” thanh đ&#ng thanh ngang, v&#n đ&#u n&#ng, mà v&#n l&#i vi&#t đ&#u h&#i. Đ&#a khác l&#i trình ch&# tr&# tr&#n cũng v&#y, tr&#

không d&#u, thanh đ&#ng, mà tr&#n l&#i d&#u ng&#a, thanh ngang. Tôi m&#m c&#i, cho đ&#m tr&# bi&#t đó là nh&#ng c&#p ch&# ngo&#i l&#. R&#i tôi cho bài t&#p v&# nhà làm: “Tìm nh&#ng c&#p ch&# ngo&#i l&# v&# thanh đ&#ng/thanh ngang” Tôi “đ&# đ&#i” cho chúng h&#i cha m&#, và l&#t tìm trong t&# đ&#n. Chúng l&#n l&#t đ&#m vào l&#p nh&#ng ch&# ngo&#i l&#, và t&#p t&#c b&# sung danh sách n&#y cho đ&#n cu&#i niên h&#c. H&#c trò và luôn c&# th&#y giáo cùng nhau lo h&#c nh&# nh&#ng ch&# ngo&#i l&#: v&#n v&#n, tr&# tr&#n, &#nh &#ng, đ&#i đ&#i, n&#i n&#, ve v&#n, vi&#n v&#ng, riêng r&#, s&#nh s&#i, minh m&#n, m&#m m&#ng, ngoan ngo&#n, ni&#m n&#, m&# m&#...

Tôi còn ch&# cách cho h&#c trò &#ng đ&#ng qui t&#c thanh đ&#ng/thanh ngang đ&#i v&#i m&#t s&# ch&# l&#, t&#c ch&# đ&#n, ch&#a có gì h&# tr&# đ&# vi&#t đ&#ng h&#i/ng&#a. G&#p nh&#ng ch&# ch&#a có c&#p có đ&#i, thì c&# tìm ch&# láy, ch&# đ&#m ghép vào cho có c&#p r&#i áp đ&#ng qui t&#c hài thanh. Th&#i đ&# g&#p ch&# k&#/k&#, n&#u nghĩa trong câu cho phép ghép đ&#c v&#i c&#ng thành k&# c&#ng thì k&# đ&#u ng&#a; ch&# r&#nh ghép đ&#c v&#i rang thành r&#nh rang, thì r&#nh đ&#u h&#i. Còn có cách tìm xem ch&# cùng nghĩa v&#i ch&# ch&#a bi&#t vi&#t h&#i hay ng&#a thu&#c thanh nào, đ&# quy&#t đ&#nh theo qui t&#c hài thanh. Th&#i đ&# g&#p ch&# m&#nh v&#i, ch&# cùng nghĩa v&#i m&#nh là mi&#ng, thanh đ&#ng, v&#y m&#nh đ&#u h&#i. Còn m&#nh h&#, m&#nh n&#y có nghĩa là m&#nh, thanh ngang, v&#y m&#nh đ&#u ng&#a.

Sau m&#t vài tu&#n, có m&#t trò h&#i tôi “Th&#a th&#y, g&#p m&#t ch&# h&#i/ng&#a đ&#ng m&#t mình, em tìm không ra ch&# ghép đ&#c v&#i nó, thì làm sao vi&#t đ&#ng h&#i/ng&#a?”

Tôi tr&# l&#i t&#nh b&# làm c&# l&#p c&#i : “G&#p tr&#ng h&#p nh&# v&#y thì ch&# còn cách tra t&# đ&#n, đ&# vi&#t đ&#ng h&#i/ng&#a!”

H&#c trò c&#i , vì nghĩ th&#y nói gi&#n. Tôi ph&#i nghiêm ch&#nh cho chúng bi&#t đó là s&# th&#t.

Nhi&#u nhà văn coi tr&#ng trách nhi&#m khi g&#p nh&#ng ch&# l&# làm mình m&# &# v&# chính t&# đ&#u ph&#i tra t&# đ&#n, k&# c&# chính t&# h&#i/ng&#a.

Tr&#c hành lang l&#p tôi có t&#m b&#ng “công c&#ng” đ&# đ&#y chính t&# cho toàn tr&#ng. Ông Hi&#u Tr&#ng c&#t tôi lo vi&#t hai câu v&#n v&#n ho&#c v&#n xuôi có ch&#a 2 ch&# g&#n đ&#ng âm mà khác chính t&#, trong đó có nh&#ng ch&# h&#i/ng&#a, c&# đ&#u tu&#n là thay câu m&#i, đ&#i khái nh&# sau đây:

L&# làng duyên ki&#p, ng&# ngành h&#ng nhan.

Bông hoa r&#c r&#, nh&# đ&#t màu m&#.

Ôm &#p n&#i ni&#m kh&# đau trong cu&#c s&#ng n&#i trôi.

C&# vui v&# lên, v&# v&#i chi chuy&#n mu&#n phi&#n...

Tôi có đ&#c đầu đó bi&#t đ&#c, ng&#i ta quan sát th&#y nh&#ng t&# Hán Vi&#t h&#i/ng&#a kh&#i đ&#u b&#ng các ph&# âm sau đây: D, L, M, N, Ng, Nh, V thì vi&#t đ&#u ng&#a, nh&# đ&#m (l&#), l&#ng (l&#), m&# (m&#n), (nam) n&#, (ngôn) ng&#, (th&#ch) nh&#, v&#nh vi&#n, ...

Còn l&#i là vi&#t đ&#u h&#i, tr&# m&#t s&# ngo&#i l&# nh&# sau: hi&#n h&#u, b&#ng h&#u..., tu&#n ti&#t, b&#c&#, b&#i n&#, b&#i ch&#c,...

M&#i đây, tôi đ&#c th&#y trên đ&#n đàn Vi&#n Vi&#t H&#c cho bi&#t Giáo s&# Nguyễn Tài C&#n đ&#t ra m&#t câu thi&#u đ&# giúp mình nh&# nh&# m&#t qui t&#c h&#i/ng&#a: “Mình Nên Nh&# Vi&#t Là Đ&#u Ng&#a” Nh&# câu

thi u n y là nh các ph âm đ u M, N, Nh, V, L, D, Ng.

G/s NTC có nêu ra 24 ch ngo i i vi t đ u ngã: K (k thu t, k n), Bäi (bäi chäc, bäi khoá), Bä (bä cäc, vän bä), H u (bäng h u, h u ích, h u khuynh), Ph u (giäi ph u), C u (linh c u), Ti n (tiän biät, täng tiän, hoä tiän), Ti u (tiäu trä, tiäu phä), Träm, Trä (u trä, chim trä), Trä (tích trä), Huy n (huyän hoäc), H (h trä), Häm (giäam häm), Đäng (phäng đäng, quang đäng), Qu n (khän quän, quän bách), Xäa (xäa häi), Hoäan (träi hoäan), Quä (quä tích, thä quä), Suy n (bänh suy n), Cäng (cäng ép), Tu n (tuän n n), Đ (hiäu đä), Sä (kä sä, vän sä)

Tôi có d y h c sinh cách vi t ch häi/ngäa Hán Vi t n y, nhäng lúc đó tôi không biät câu thi u cäa G/s. NTC. Vä i, häc sinh tiäu häc không phân biät đäc tä Hán Vi t và tä thuän Vi t. (Ngay bây giä, nhiäu ngä i trä Vi t ngoä i quäc cũng không phân biät näi tiäng Hán Vi t và tiäng thuän Vi t.).

Kä luän: Đäi väi ngä i Bäc có häc, thì chä häi/ngäa cũng đän giän nhä chä säc/huyän, không cän häc gì hät cũng vi t đäng, näu có ngä i nói và đäc đäng giäng Bäc. Còn ngä i Nam thì thät vät vä trong viäc vi t đäng chính tä häi/ngäa. Hä phäi tìm cách phân loäi chä häi/ngäa đä đäa vào qui täc näy, qui täc kia đä häc. Hä không cho chä häi/ngäa mäc ra nhä räng räm, mà säp xäp chä häi/ngäa thành nhä vän n cao su, có hàng ngũ đäc ngang, gom nhäng chä häi/ngäa ngoä i iä vào mät khu väc đä “đäi mä danh” mà nhä mät, không cho vào khu vän đã có trät tä.

Nhä nhäng công trình nhä väy, nên nhäng ai chäu khó quan tâm thì cũng vi t träng chính tä häi/ngäa, không träng 100%, thì cũng sai ä mäc đä chäp nhän đäc.